

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Barabás Tibor

Cím:

Irodalmi kávéház

Forrás:

Magyar Hírlap

1971. jún. 1.

(Old)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

640.24

Hely

Japán - Kávéház

Idő

"1971"

Személy

Helyszám

Elhunyt május 30-án, a volt Japán-kávéház emléktáblájának felavatásakor.

Most, amikor megkoszorúzzuk az egykori Japán-kávéház falán a valaha itt járt és itt élt írók és művészek emléktábláját: a hely szellemét idézem. Nagy nevek emlékét: Bródy Sándor, Csók István, Csontváry, Fényes Adolf, Hunyadi Sándor, Iványi Grünwald, József Attila, Kernstok Károly, Nagy Endre, Nagy Lajos, Németh Andor, Fenyő László, Réti, Rippl-Rónai, Szép Ernő, Szinyei Merse, Szomory Dezső járnak a halottak élén, és azóta oda veshettük volna még sokak nevét; közöttük Diener Dénesét, Bokros Birmann barátunkét, Kellér Andorét és a drága Tersánszky Józsi Jenőét. De én itt és most csak a magam nemzedékének ilheto emlékeit idézem. Mert mi minden volt ez a Liszt Ferenc tere és Andrassy útra néző kávéház fénylő, nagy ablakaival! Otthona az otthontalanoknak, fény a sötét alberleti szobákban vakoskodó Nagy Lajosnak, rideg magányosságba száműzötteknek, a szellemi barátság vitázó, meleg tanyája.

A szörnyű és nyomasztó kor ostoba szigorától itt bátran elszakadt a gondolat, nem állhatt meg előttünk a hivatali hatalom, de a hatalom koszorúzza tekintély sem. Akik ide jártak, szembeszálltak a sötétséggel, az ostobasággal; egy

Barabás Tibor:

Irodalmi kávéház

világgal haladó irodalom és képzőművészet elveiért éltek. Igen, Európa modern eszméi és igéi villóztak és csatáztak itt a márványsztalok fölött. József Attila a marxista jogfilozófiát elemezte. A szomszéd asztalnál Benedetto Croce esztétikáját fejtegette valaki, Roger Martin du Gard vén Európájáról és Kuprin Gránátköves karperecéről beszélt Nagy Lajos, Németh Andor Freudról és Jung-ról medített, Sándor Kálmán egy svéd nőről mesélt nekem, akivel Párizsban a Concorde-on találkozott... Heves viták, halk felolvasások, meghitt önvallo-mások, lázas művészi tervek tanúi voltak egykor ezek az átfestett falak.

Itt minden politikai élc a reakció elevenébe talált. És a kék-fehér japán majolika csempék és a találó karikatúrák alatt egy hívó, kutató és lázadó nemzedék kereste és védte népe, hazája és kora érdekeit.

Ezért több volt, mint hiba, valamikor gúnyosan beszélni minálunk kávéházi írókról és kávéházi irodalomról. Igazságtalanság volt ez egy olyan országban, amelynek legeszményibb forradalmát a Pülvax kávéházból indították el.

Egy biliárdasztal volt Petőfi Sándor első dobogója, arról szavalta el az „Olaszországot”. Osvát Ernő a New York kávéház mélyvize fölé gyűjtötte a Nyugat nagy nemzedékét, Kassák a Simplon asztalai köré a konstruktivistákat, a Centralban Surányi, Mikes Lajos és Kosztolányi tanyázott. A Hadikban Karinthy Frigyes és itt a Japánban Nagy Lajos, József Attila és Kernstok Károly köré gyülekeztek a szellem lázadói. Mennyi mindenről vitáztunk: a tartalom és forma meghatározó viszonyáról, a spanyol polgárháború frontjairól, a legújabb szociográfiáról, a pszichoanalízisről vagy a készülő szeptemberi tüntetésről. Itt az irodalom, a művészet és a nép szeretetéről nem hoztak határozatot, belső parancsként élt az mibennünk. Őszintén igazat mondaní egy új versről, egy frissen megírt novelláról, ennek a szeretetnek mindennapi próbája lett.

S miközben mindig a legnagyobbra tekintettünk, nemegyszer kellett kölcsönkérnem valakitől egy pengőt, hogy Nagy Lajos késő délután kifizethesse végre a még délelőtt elfogyasztott feketekávéját. Érzések és emlékek ostromolnak meg itt, de én most csak egyet mondanék el:

József Attila legtöbbször a Japán-kávéház közepén ült, a kerek zöld pamlagon, éppen a saját, ádámcsutkás karikatúrája alatt. Félrefordította a fejét, tekintete elrévedt, most már mindenki tudja, hogy milyen mélyre és hogy milyen messzire látott... Előtte párolgott már a feketéje, de még valami hiányzott neki. A cigaretta. Lajos, a trafikosfiú — erősen húzta a jobb lábát — odabicegett a költőhöz, és hal-kan így szólt:

— József úr, felajánlhatnék önnek négy Leventét. Majd megadja, hogyha lesz.

— Kettőt Lajoskám. Csak kettőt! Ne pazarolja a tőkéjét — mondta Attila.

Lajos mégis négy Leventét tett le az asztalra és gyorsan elbicegett.

Másnap, Attila pénzhez jutott. Hívta Lajost, és 10 fillért tett le az asztalra. De Lajos kettőt visszaadott belőle. Rámosolygott a költőre és így szólt:

— Csak nyolc jár József úr, ne pazarolja a tőkéjét...

Igy éltünk mi itt nagy szorultságban, és igen szegényen, de tüzes reményekkel és a világ jobb fordulatát várva...

Milyen sokan elmentek azóta. S velem most mégis az érzések káprázata játszik: mintha én már nem is élnék, s mintha ők most mind itt lennének...